

მიხა ხელაშვილის „ლექსო ამოგთქომ“
და მისი ფოლკლორული ფესვები

“THE POEM TO UTTER” BY MIKHA KHELASHVILI
AND ITS FOLKLORISTIC ROOTS

ხვთისო მამისიმედიშვილი

Khvtiso Mamisimedishvili

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: მიხა ხელაშვილი, ფოლკლორი, ჩეჩენური
სიმღერა

Keywords: Mikha Khelashvili, Folklore, Chechen song

გადმოცემები მიხა ხელაშვილის ბოხოქარი ცხოვრების შესახებ, ისევე როგორც მისი ლექსების ნაწილი, საბჭოთა პერიოდში ზეპირად ვრცელდებოდა. მთის ხალხებში მიხა ხელაშვილის პოეზიის განსაკუთრებულ პოპულარობას რამდენიმე მიზეზი განაპირობებდა. ფშავლებმა და ხევსურებმა მიხა ხელაშვილის ლექსები სიმღერებად აქციეს და მათ ფანდურის თანხლებით რელიგიურ დღესასწაულებსა თუ უბრალო საოჯახო ტრაპეზებზე დიდი მოწინებით ასრულებდნენ. მთის ხალხებში მიხა ხელაშვილის პოეზიის განსაკუთრებულ პოპულარობას რამდენიმე მიზეზი განაპირობებდა. ჯერ ერთი, რომ მისი ლექსები, რომლებსაც პოეტი ძირითადად ფშაურ დიალექტზე ქმნიდა, ახლოს იყო ფოლკლორთან და ხალხურ მოტივებთან. ის თემები და მოტივები, რომლებზეც მიხა ხელაშვილი წერდა, ხალხსაც აწუხებდა და იზიდავდა. მისი პოპულარობის მეორე მიზეზი კი ის იყო, რომ მიხა ხელაშვილი ხალხის მეხსიერებაში დარჩა როგორც სამშობლოს თავისუფლებისთვის მებრძოლი გმირი. მიხა ხელაშვილს, ქაქუცა ჩოლოყაშვილის შეფიცულთა რაზმის გამორჩეულ მებრძოლს, ისეთი ცხოვრება და სიკვდილი ერგო წილად, როგორებიც გენიოსი მწერლების შემოქმედებაში დიდი ტრაგედიების სიუჟეტებად იქცევიან ხოლმე. ბოლშევიკების მიერ დაქირავებულმა მკვლელებმა 25 წლის მიხა ხელაშვილს სიცოცხლე ღალატით მოუსწრაფეს. ღალატი განსაკუთრებით შემზარავი იყო, რადგან მასში ახალგაზრდა პოეტის უახლოესი მეგობრებიც მონაწილეობდნენ.

პოეტის სახელის აკრძალვის მიუხედავად, საბჭოთა პერიოდში მიხა ხელაშვილის პოეზია ზეპირად თუ წერილობით მკითხველამდე და მსმენელამდე მაინც აღწევდა. ის იყო ქვეშარიტად სახალხო პოეტი. მისი ლექსები პირველად 1934 წელს ვახტანგ კოტეტიშვილის მიერ შედგენილ ხალხური პოეზიის კრებულში ავტორის ვინაობის მითითების გარეშე დაიბეჭდა. საბჭოთა პერიოდში უაღრესად პოპულარული გახდა მიხა ხელაშვილის „ლექსო ამოგთქომ“, რომელსაც, როგორც ხალხურ ლექსს, ანსამბლ „ივერიის“ ცნობილი სოლისტი, თემურ წიკლაური, ასრულებდა. ავტორის ვინაობის მითითებით მიხა ხელაშვილის ლექსები პირველად 1970 წელს დაიბეჭდა ალექსი ოჩიაურის მიერ შეკრებილ „ფშავ-ხევსურულ პოეზიაში“. კრებულში შესული იყო მიხა ხელაშვილის რამდენიმე ლექსი, მათ შორის „ლექსო ამოგთქმ“.

მიხა ხელაშვილის პოეტურ შედევრს – „ლექსო ამოგთქომ“ – სიღრმისეული პარალელები დაეძებნება ერთ-ერთ ჩეჩნურ ხალხურ სიმღერასთან „როცა ჩემს საფლავზე მიწა გაშრება“, რომელიც ლ. ტოლსტოიმ „შურისძიებისა და სილალის გამომხატველ საოცარ სიმღერათა“ რიცხვს მიაკუთვნა. ეს ძველი ჩეჩნური სიმღერა პირველად შეიტანა ი. პ. იპოლიტოვმა თავის პუბლიკაციაში „არღუნის ოლქის ეთნოგრაფიული ნარკვევი“, რომელიც დაიბეჭდა 1868 წელს თბილისში, რუსულ ენაზე გამომავალ კრებულში „კავკასიის მთიელთა შესახებ“ (Сборник сведений о кавказских горцах).

მოხსენებაში ისტორიულ-შედარებითი და სტრუქტურული მეთოდის გამოყენებით განხილულია პარალელიზმები მიხა ხელაშვილის ლექსსა და ჩეჩნურ ხალხურ სიმღერას შორის.

ლიტერატურა:

იპოლიტოვი, ი. – Ipolitov, I. (1868). Etnograficheskie ocherki Argunskogo okruga, Kavkazskie gortsy, Cbornik cvedenii o kavkazskikh gortsakh, vipusk I, Tiflis: Izdanie kavkazskogo gorskogo upravlenie. <https://kavkaznasledie.ru/?p=2930>

ხელაშვილი, მ. (2013). სიტყვა ლექსებად ნაქარგი, თბილისი, IMAK Printing Publishing Ataturk Cad, Istanbul.

In the Soviet period, the stories about Mikha Khelashvili's hectic life and his poems were spread by word of mouth. Mikha Khelashvili's poetry was particularly popular among the mountain peoples due to certain reasons. First, the poems the poet composed mainly in the Pshavi dialect were close to folklore and folk motifs. The topics and motives Mikha Khelashvili wrote about were a subject of interest and concern for people. Another reason for his popularity was that Mikha Khelashvili remained in the memory of the people as a hero who fought for the freedom of his homeland. Mikha Khelashvili, a prominent fighter of Kakutsa Cholokashvili's Band of Sworn Men, lived and died in such a way, which are often the themes of big tragedies in the works by genius writers. The killers hired by the Bolsheviks

betrayed 25-year-old Mikha Khelashvili and killed him. The betrayal was especially appalling as the young poet's closest friends were its accomplices.

Mikha Khelashvili's poetic masterpiece "The Ppoem to Uutter" has root parallels with one of the Chechen folk songs " The Eearth Wwill Ddry Uupon Mmy Ggrave", which L. Tolstoy attributed to the number of "wonderful songs expressing revenge and strength". This old Chechen song was first included by I. Ipolitov in his publication "Ethnographic Essay of the Arghun District", published in 1868 in Tbilisi, in Russian "Collection of data about Caucasian mountains" (Сборник сведений о кавказских горцах).

The paper uses historical-comparative and structural methods to analyze the parallels between Mikha Khelashvili's poem and the Chechen folk song.

References:

- Ipolitov, I.** (1868). Etnograficheckie ocherki Argunskogo okruga, Kavkazskie gortsi, Cbornik cvedenii o kavkazskikh gortsakh, vipusk I, Tiflis: Izdanie kavkazskogo gorskogo upravlenie. <https://kavkaznasledie.ru/?p=2930>
- Khelashvili, M.** (2013). Sitqva leksebad nakargi [Words embroidered into verses], IMAK Printing Publishing Ataturk Cad, Istanbul.